

Quadern de teatre La revisió de Serafí Pitarra o Jaume Piquet posa llum i refresc a la cartellera sobre el poc conegut teatre vuitcentista català

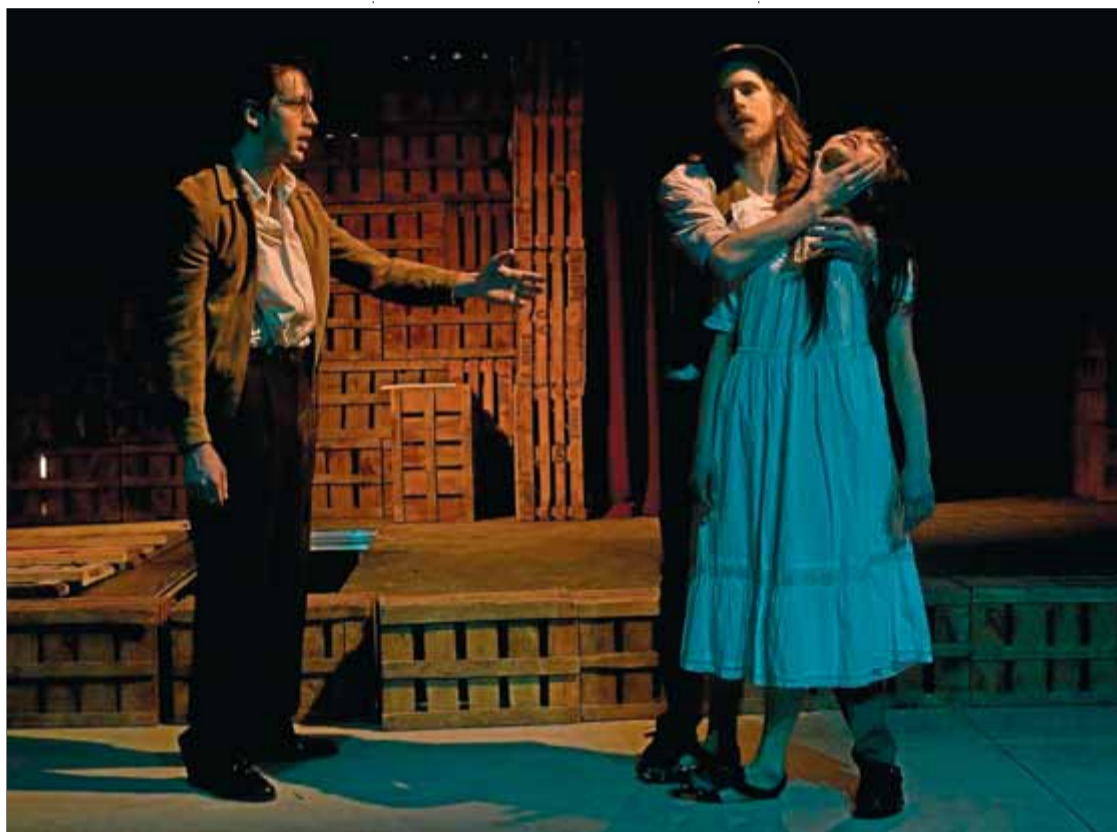
Èxits vells en aires nous

Francesc Massip

Barcelona

Ha estat molt il·lustrativa la coincidència en cartellera de tres muntatges de peces catalanes del segle XIX que, pertanyents a gèneres molt populars, van gaudir en l'època d'un èxit vertiginós. Dos Pitarra i un Piquet han sonat en estèreo al Tantarantana i a La Seca, amb plantejaments molt diferents però amb un innegable interès en tots els casos. *L'Operació Pitarra*, al Tantarantana, va començar amb *El rei està fotut*, on Jaume Costa fa una introducció didàctica i vital al primer i més transgressor Frederic Soler. Es tracta d'un al·legat a favor de Pitarra, on l'actor encadena *Lo Fossar de les Moreres* amb *Lo ferrer de tall* i *L'últim trençalòs*, ho salpebra amb cançons i presenta com a plat fort *Don Jaume el Conquistador*, peça emblemàtica de l'etapa facciosa i barroera de Pitarra, una obra que sempre va circular com a anònima, perquè el Soler ja aburgosat la va rebutjar fins al punt que, com s'ha dit sovint, recorria les llibreries de vell per veure si en trobava exemplars, i els comprava per cremar-los, brama que el meu col·lega Josep M. Pujol diu que té tot l'aspecte de ser una llegenda urbana. Costa, tan sols jugant amb una corona, una barretina, un vel i un tatano, fa tots els personatges de l'obra: el rei afectat del "mal francès" que tanmateix es

Marcel Borràs i Nao Albet amb l'actriu Shang-Ye a 'La monja enterrada en vida' ■ CLÀUDIA SERRAHIMA

S'haurien de muntar altres peces musicals com 'L'esquella de la Torrassa'

trinca la infanta de Sicília per després encolomar-li, prenyada, al fogós infant Pere. El text, que parodiava un drama històric d'Antoni Altadill, és hilarant i coent, molt oportú per fotre-se'n del sant i de qui el vetlla, de la desastrosa guerra d'Àfrica, dels moros i de la monarquia borbònica, que al segle XIX era objecte de les befes més punyents que ara serien impensables. També és una paròdia *L'esquella de la Torrassa*, una sarsuela de faixa i espadanya amb

música de Joan Sardiols, el segon Pitarra que protagonitza Jaume Costa, ara amb la companyia lírica Òpera Còmica de Barcelona, dirigida per Artur Arranz, que també ha curat la dramaturgia i l'espai escènic, fidel al model vuitcentista d'escenificació. Les parts corals són d'especial brillantor, i a la peculiar energia i força expressives de Costa s'hi afegeix la fresca desimboltura de Rafel Aragonès o Marta Casals. La paròdia esdevé l'aportació més original de

Soler al teatre català. Front una escena oficial protegida per l'Estat i en castellà, el teatre català del XIX assumeix unes formes crítiques i converteix l'escarni en postulat dramàtic. L'èxit de la proposta hauria d'engrescar a muntar altres peces musicals semblants del nodrit repertori històric.

A l'altre extrem se situa *La monja enterrada viva*, un drama truculent de Jaume Piquet que va tenir un èxit abassegador d'ençà de la seva estrena, el 1887, i va quallar en l'imaginari popular fins al punt que durant la Setmana Tràgica es van profanar els cementiris conventuals per tal de corroborar en les mògies les suposades males morts de les novícies. Nao Albet i Marcel Borràs estripen l'original de Piquet i en confeccionen un hilarant malson on barregen l'estètica del còmic amb l'atmosfera del thriller, l'encant artesanal de les titelles amb l'estereotipada lluita *kung-fu*. Perquè, atenció, la mongeta protagonista és la principiant Shang-Ye, que parla xinès amb sobretítol en pantalla de fons; recursos tècnics presentats amb insistència i ironia. L'actriu xinesa només canta en castellà una cançoneta rosegaltars, *Cristo es mi prometido*, que converteix en un cant d'alta temperatura eròtica. A destacar, l'espantant escenografia de caixes de fusta i terra de suro per recrear el claustre i les vívides actuacions del tàndem Albet-Borràs, ahora directors de la proposta. No us ho perdeu!

Críticacinema

Imma Merino

L'oncle que va morir de tristesa

Cuchillo de palo 108
Directora: Renate Costa
Catalunya, 2010

Asunción dona l'esquena al riu Paraguai. A Renate Costa, cineasta paraguaijana formada en el màster de documental de la Pompeu Fabra, li agrada acostar-se al riu per donar l'esquena

a la ciutat i mirar allò que aquesta no mira. Ho explica ella mateixa quan comença *Cuchillo de palo 108*, documental personal a l'entorn d'un enigma: qui era el seu oncle Rodolfo, que un dia va aparèixer mort al terra de casa seva? Per què, quan era nena, la família no la deixava acostar-se a aquest home,

del qual diuen que va morir de tristesa? Què se'n volia amagar? Què volia amagar ell mateix? Que era gai en un país subjugat per una dictadura que va perseguir ferotgement els homosexuals, anomenats *els 108* perquè aquest va ser el nombre de detinguts en una batuda a finals dels anys 50. Que era

un ganivet de fusta a la casa dels ferrers Costa. Que va ser un dels homosexuals empresonats per desviar l'atenció d'un sordid cas en què estava implicat el fill del dictador Strossner. Un fill venjatiu apel·lat *La Coronela* que actuava impunement i que resta impune. Tot això emergeix a *Cuchillo de pa-*

lo 108, però aquest rellevant document nascut d'una necessitat personal no és només una investigació sobre uns fets passats, sinó sobre les seves empremtes perdurables. En la recerca, conversa amb el seu pare (i també hi comparteix moments de silenci) i amb companys de la vida clandesti-

na de Rodolfo Costa; de nit, Héctor Torres. I allò que també va emergint és la terrible ombra de la dictadura i la pervivència d'un masculisme i d'uns prejudicis llargament construïts. Ha costat que s'estreni entre nosaltres aquesta producció catalana de la coratjosa Marta Andreu. Aprofitin l'oportunitat.